

Energi- och miljöplan

– handlingsplan för ett hållbart Vingåker
2012-2014

Mål och åtgärder

Vingåkers kommun

Policy för ett hållbart Vingåker

I Vingåkers kommun ska vi arbeta för att bli en långsiktigt uthållig kommun, som tar hänsyn till såväl miljömässiga, sociala och ekonomiska aspekter. I detta arbete ska effektivisering, kretsloppsanpassning, resurshushållning och gällande lagstiftning vara ledord. Arbetet mot en hållbar utveckling inom kommunen ska fungera som en inspirationskälla för att skapa engagemang och motivation hos våra medmänniskor. Kommunens medborgare och företag ska kunna välja den för samhället mest uthålliga energikällan för transporter, uppvärmning och elanvändning. De lokala kretsloppen ska synliggöras och Vingåkers resurser ska tillvaratas genom att vi tar del av de kretslopp och energiflöden som finns runt omkring oss.

För att nå en hållbar utveckling ska:

- ✿ användningen av naturresurser och energi ske med hänsyn till våra medmänniskor och framtida generationers behov,
- ✿ naturens biologiska mångfald bevaras och förstärkas,
- ✿ utsläpp av föroreningar förebyggas för att skapa en god hälsa och miljö,
- ✿ verksamheters miljöprestanda ska ständigt förbättras och anpassas till ny kunskap och ny teknik,
- ✿ medarbetare och lokalt förtroendevalda ska vara engagerade i miljöfrågor och verka för ökad medvetenhet kring miljöfrågor hos kommunens medborgare, såväl barn som vuxna.

Innehållsförteckning

Inledning och bakgrund	4
Energi, klimat och miljö	4
Kommunens roll i energi- och miljöarbete	4
Lagen om kommunal energiplanering	4
Länsstyrelsen i Sörmland	5
Ett hållbart Vingåker	5
Avgränsningar och relation till andra dokument	6
Framtagande, genomförande och uppföljning	6
Uppbyggnad och läsanvisningar	6
Vingåkers förutsättningar	6
Handlingsplan – mål och åtgärder	7
Den kommunala organisationen	8
Energi och klimat	9
Natur	10
Människors hälsa	10
Utsläpp till vatten	10
Konsumtion och avfallshantering	11

Dokumentnamn Energi- och miljöplan – handlingsplan för ett hållbart Vingåker		Beslutande Kommunfullmäktige		Dokument typ Plan	
Fastställd 2012-02-06	Senast reviderad	Giltighetstid 2012-2014		Detta dokument gäller för Kommunkoncernen	

Energi- och miljöplan för Vingåkers kommun

Energi- och miljöplan för Vingåkers kommun

INLEDNING OCH BAKGRUND

ENERGI, KLIMAT OCH MILJÖ

Den pågående klimatförändringen är ett av våra mest akuta miljöhot. Klimatförändring är delvis naturlig, men framför allt förstärkt av mänsklig påverkan. Genom vår förbränning av fossila bränslen ökar atmosfärens koncentration av koldioxid och andra växthusgaser¹. Avskogning är en ytterligare orsak till att andelen koldioxid ökar. Den ökade mängden växthusgaser har skapat en förstärkt växthuseffekt och en stigande medeltemperatur på jorden.

För att komma till rätta med klimatförändringen behöver vi minska och effektivisera vår energianvändning. Vi behöver göra en resursomställning och skifta från ändliga resurser så som olja, kol och naturgas, till förnyelsebara alternativ så som sol, vind, vatten och biobränslen. Genom att skapa ett hållbart energisystem kan vi trygga energiförsörjningen för framtida generationer med bibehållen balans i ekosystem och atmosfär. Människans överutnyttjande av naturresurser och utsläpp av skadliga ämnen leder till flertalet andra miljöproblem som övergödning, försurning och utarmning av den biologiska mångfalden.

KOMMUNENS ROLL I ENERGI OCH MILJÖARBETE

Kommunen har en viktig roll i energi- och miljöarbetet bland annat genom sitt ansvar för samhällsplanering, energiplanering och drift av tekniska anläggningar. Kommunen

har också möjligheter att påverka utvecklingen via utbildning, information och

rådgivning. Det sätt som kommunen arbetar med energi- och miljöfrågor är avgörande för en hållbar samhällsutveckling i Vingåkers kommun.

Energi- och miljöplanen är uppbyggd kring de av riksdagen antagna 16 nationella miljö kvalitetsmål, nedbrutna till Vingåkers lokala förutsättningar. Kommunens roll i miljömålsarbetet är att omsätta miljömålen till praktisk handling, bland annat genom fysisk planering, upphandling och miljö- och hälsoskyddstillsyn.

Fram till årsskiftet 2011/2012 fanns tre antagna planer för energi, klimat och miljöarbetet i Vingåkers kommun: energiplan (1986), miljöårsplan (1999), och klimatstrategi (2003). Energiplanen och miljöårsplanen var i behov av revidering och i samband med revideringen beslöts att väva samman dokumenten till en övergripande plan. Tanken var att en sammanslagning skulle ge ett mer samlat grepp om frågorna. En gemensam plan skulle innebära att det blev lättare att se hur olika frågor hängde samman samt att mål och åtgärder inom olika områden var förenliga. Vingåkers kommun valde därför att göra en plan för energi och miljö, där klimataspekter vävs in som en naturlig del i energi- och miljöfrågor.

LAGEN OM KOMMUNAL ENERGIPLANERING

Enligt lagen om kommunal energiplanering (1977:439) ska alla kommuner ha en aktuell plan för tillförsel, distribution och användning av energi i kommunen. Planen ska innehålla en bedömning av hur miljön, hälsan och hushållningen av andra naturresurser kommer att påverkas av olika

---

¹ Växthusgaser är ämnen som bidrar till en stigande medeltemperatur. Koldioxid och vattenånga är de vanligaste växthusgaserna. Andra växthusgaser är exempelvis kväveoxid, metan, freon och ozon.

åtgärder/energisystem. Planen ska antas av kommunfullmäktige.

Lagen om kommunal energiplanering trädde i kraft under en tid då fokus låg på världens oljeberoende. Idag handlar energifrågan inte enbart om att minska oljeanvändandet utan snarare om att ta ett helhetsgrepp om energianvändningens negativa effekter, framför allt på klimatet.

LÄNSSTYRELSEN I SÖDERMANLAND

Länsstyrelsen samordnar det regionala klimat- och energiarbetet i länet. Länsstyrelsen har även uppdraget att följa upp det regionala arbetet med att uppnå miljömålen.

Länsstyrelsen i Södermanland tog hösten 2008 fram en klimat- och energistrategi för Södermanlands län. Under 2011 arbetade länsstyrelsen fram en reviderad klimat- och energistrategi som visar hur länet ska arbeta för att klara klimatmål och energiomställningar. Länsstyrelsen kommer utifrån strategin och tillsammans med kommuner, myndigheter och näringsliv att arbeta fram åtgärdsprogram inom områdena hållbar samhällsplanering, energisnåla bostäder och lokaler, energieffektivisering och nya affärsidéer, hållbart transportsystem, förnybar energi, och hållbar konsumtion.

ETT HÅLLBART VINGÅKER

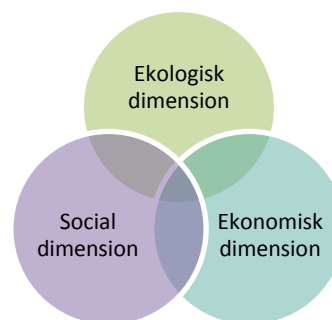
Energi- och miljöplan – handlingsplan för ett hållbart Vingåker visar riktning och fokus i

kommunens energi- och miljöarbete. Planen har till syfte att:

- tjäna som ett politiskt handlingsprogram och visa kommunens riktning i energi- och miljöfrågor.
- innehålla nulägesanalys, mål och åtgärder som bidrar till ett hållbart Vingåker.
- bidra till ett förenklat och effektivt arbete genom att skapa rutiner till exempel genom bestämda tillvägagångssätt, checklistor och mallar. Syftet är att säkra kvalitén i arbetet och uppnå ständig förbättring.
- säkerställa att kommunen tar ansvar för att nå nationella och regionala mål inom energi- och miljöområdet.

Begreppet *hållbar utveckling* är centralt i energi- och miljöplanen. Begreppet har flertalet definitioner där den vanligaste återfinns i FN-rapporten "Vår gemensamma framtid" från 1987, den så kallade Brundtlandrapporten. I den beskrivs hållbar utveckling som:

"... en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov".

När man pratar om hållbar utveckling brukar tre perspektiv lyftas fram: miljö-, social-, och ekonomisk utveckling. Hållbar utveckling handlar om att tänka långsiktigt och om ett samspel mellan de tre ömsesidigt beroende delarna. Enligt världssamfundet är dagens globala uppvärmning det största hotet mot en hållbar utveckling.

AVGRÄNSNINGAR OCH RELATION TILL ANDRA DOKUMENT

Energi- och miljöplanen gäller för Vingåkers kommun som organisation och geografiskt område och målen berör aktörer och medborgare i kommunen. Åtgärderna är inriktade på den kommunala organisationen, inklusive de kommunala bolagen.

Energi- och miljöplanen är ett heltäckande dokument som beskriver hur Vingåkers kommun ska arbeta för att nå *Vision för Vingåker* samt är en konkretisering av *Policy för ett hållbart Vingåker*, vilka båda är överordnade dokument. Planen har även nära koppling till flera andra styrdokument, så som översiktsplan och resereglemente.

FRAMTAGANDE, GENOMFÖRANDE OCH UPPFÖLJNING

Framtagandet av energi- och miljöplanen inleddes år 2009. Planen har arbetats fram i en arbetsgrupp med tjänstemän från kommunledningsförvaltningen (utvecklingsenheten och tekniska enheten), de kommunala fastighetsbolagen Vingåkershem AB och Vingåkers kommunfastigheter AB samt det delägda bolaget Sörmland Vatten och Avfall AB. Styrgrupp för arbetet har varit kommunstyrelsen och kommunens energi- och klimatrådgivare/ miljösamordnare har varit projektledare.

Planen ska vara vägledande för hur kommunen ska agera i energi- och miljöfrågor. Planen ska beaktas vid alla beslut och handlingar och gälla anställda och förtroendevalda. Om beslut avviker från inriktningen i planen ska detta redovisas och motiveras i varje enskilt fall.

Planen omfattar Vingåker som organisation och som geografiskt område där varje nämnd och bolag har ansvar för att mål och åtgärder genomförs. Planen ska årligen följa upp och åtgärdsarbetet redovisas. Ansvaret för att sammanställa uppföljningen ligger

hos kommunstyrelsen, men varje åtgärdsansvarig (nämnd/bolag) ska rapportera hur åtgärder fortskrider i samband med det årliga bokslutet.

UPPBYGGNAD OCH LÄSANVISNINGAR

Planen är uppbyggd kring Sveriges miljökvalitetsmål nedbrutna till Vingåkers lokala förutsättningar. Då planen är en kombinerad energi- och miljöplan har energimål vävts in i miljökvalitetsmålen, vilket har resulterat i sex lokala verksamhetsområden; den kommunala organisationen, energi och klimat, natur, människors hälsa, miljö – vatten, mark och luft samt konsumtion och avfallshantering.

Energi- och miljöplanen är uppdelad i två delar. Denna del, Mål och åtgärder, är en plan som fastställts av kommunfullmäktige. Här kan du läsa om planens syfte och förutsättningar samt vilka mål och åtgärder som beslutats. Den andra delen, Underlag och utförande, ger en bakgrund och nulägesbeskrivning av kommunens energi- och miljöaspekter.

VINGÅKERS FÖRUTSÄTTNINGAR

Befolkning och bebyggelse

Vingåker är en landsortskommun om totalt 442 km² med 8 896 invånare i juni 2011². Kommunen har de senaste åren haft en minskande och åldrande befolkning och samhällsplaneringen har därför dominerats av tanken om att skapa en attraktiv kommun för att locka till sig nya invånare.

I kommunen finns cirka 4 300 bostäder, varav cirka 65 % utgörs av småhus och övriga är flerbostadshus. Inriktningen på bebyggelseutvecklingen och andra beslut som rör mark- och vattenanvändningen

---

² SCB, 2011.

framgår av kommunens översiktsplan, vilken antogs 2010-11-22.

Arbetsmarknad och näringsliv

Vingåker har, jämfört med övriga landet, en större offentlig tjänsteverksamhet och kommunen är den absolut största arbetsgivaren. Även de agrara näringarna sysselsätter en större andel än riket i övrigt. Vingåkers näringsliv karaktäriseras av en förhållandevis stor andel tillverkningsindustri. Konfektionsindustrin var den dominerade näringen fram till slutet av 80-talet då verksamheten flyttade utomlands. Idag rymmer den före detta konfektionsfabriken en av landets största butiker för fabriksförsäljning av märkeskläder. På samma område finns fabriksförsäljning av skor, keramik och glas. Området är ett av de mest besökta turistmålen i Sörmland med omkring en halv miljon besökare varje år.

Kommunikationer

I kommunen finns allmänna kommunikationer så som länsbuss och regionaltåg. Regionaltåget återinfördes år 2003, vilket fick stor betydelse för kommunen och dess invånare. Att regionaltåget åter gör uppehåll i Vingåker möjliggör bland annat fritidsresor, arbetspendling och studiependling (det finns till exempel inget gymnasium i Vingåker).

Riksväg 52 passerar genom kommunen och är bland annat rekommenderad för transport av farligt gods. Kommunen har ett högre personbilsinnehav än riket i övrigt. I kommunen finns möjlighet att tanka bilen med diesel, bensin och etanol.

HANDLINGSPLAN - MÅL OCH ÅTGÄRDER

Vingåkers kommun ska genom energi- och miljöarbetet skapa förutsättningar för en hållbar utveckling i kommunen, detta arbete ska bedrivas inom målområdena:

- Den kommunala organisationen
- Energi och klimat
- Natur
- Människors hälsa
- Utsläpp till vatten
- Konsumtion och avfallshantering

Målområdet *den kommunala organisationen* berör kommunen som organisation, medan övriga målområden framför allt berör den geografiska kommunen. Inom varje målområde finns specifika mål och åtgärder som samtliga ska vara genomförda senast år 2014. De energimål som berör kommunens egna fastigheter och transporter finns även med i den av kommunstyrelsen antagna energieffektiviseringsstrategin, avseende 2011-2014.

DEN KOMMUNALA ORGANISATIONEN

Kommunen ska arbeta för en långsiktigt uthållig verksamhet med en fossilfri och energieffektiv energianvändning.

STRATEGISKT ARBETE

Mål Energi- och miljöfrågor kommer upp på agendan
Åtgärd Bilda en arbetsgrupp som samarbetar och driver energi-, miljö- och hållbarhetsfrågor.

Mål Helhetstänk kring energi- och klimatfrågor i skola och förskola, vilket innefattar både det pedagogiska arbetet och skolan som arbetsplats
Åtgärd Genomföra energi- och klimatprojekt i skolan.

Mål Välinformerade politiker och anställda i frågor om energi och miljö
Åtgärd

- Utredda utbildningsbehov och kontinuerligt informera/utbilda politiker och anställda.
- Utbilda hemtjänst och andra utvalda grupper i sparsam körning

FASTIGHETER

Mål Fossilfri elanvändning i kommunkoncernen
Åtgärd De kommunala fastighetsbolagen upphandlar miljömärkt, alternativt förnyelsebar, el.

Mål Elanvändningen i kommunala fastigheter har minskat med 10 % eller med 558 MWh (basår 2009), vilket medför att den totala energianvändningen har minskat med 4 %

Åtgärd

- Genomföra belysningsinventering och utifrån detta byta ut uttjänad belysning.
- Arbeta för energieffektiva fastigheter, framför allt vid ombyggnad och renovering.

TRANSPORTER

Mål Andelen leasade miljöfordon har ökat till 65 %
Åtgärd

- Vid upphandling av fordon ska miljöfordon enligt statens definition leasas/köpas. Undantag ska skriftligt motiveras och godkännas. Vid upphandling av servicefordon är en förutsättning att kommunens övriga krav (säkerhet et cetera) uppfylls och att det finns ett fordonsutbud inom rimliga ekonomiska gränser.

Mål Energianvändningen för kommunens leasade fordon har minskat med 5 % eller med 20 MWh (basår 2009)
Åtgärd

- Förtroendevalda och anställda ansvarar för att minska antalet körda kilometer och följa kommunens resereglemente.
- Utvalda grupper får utbildning i sparsam körning.

Mål Förbättrat statistikunderlag och hantering av kommunens fordon
Åtgärd

- Effektivisera kommunens fordonshantering och bilbokningsprogram.
- Förbättra statistikunderlaget av kommunens fordon; vilka fordon har olika verksamheter, ålder, miljöklass, körsträcka, bränsleförbrukning med mera.

ENERGI OCH KLIMAT

Koldioxidutsläppen i kommunen ska fortsätta att minska. Samhällsplaneringen ska arbeta för en förnyelsebar och energieffektiv energianvändning. Transporter ska ske hållbart, säkert och effektivt samt att kollektivt och klimatsmart resande ska öka.

ÖVERGRIPANDE

Mål	Minska koldioxidutsläppen i kommunen till 3,5 ton/invånare
Åtgärd	Informera och upplysa samt skapa förutsättningar för en fossilfri energianvändning.
Mål	Allmänhetens energi- och klimatmedvetenhet har ökat
Åtgärd	Synliggöra energi- och klimatfrågor vid olika typer av arrangemang.
Mål	Ökad lokal produktion av förnyelsebar el
Åtgärd	Sträva efter att öka tillgängligheten till kraftledningsnätet för lokala producenter för att främja utvecklingen av förnyelsebar energi (ÖP s.17).

FASTIGHETER

Mål	Byggherrens kunskaper om resurs- och energihushållning har ökat
Åtgärd	<ul style="list-style-type: none"> I samband med bygglov ska utökad (utöver PBL) information om energieffektivt byggande och fossilfria uppvärmningssystem ges ut. Byggherren ska även informeras om att kommunen tillhandahåller energi- och klimatrådgivning. Där kommunen äger marken ska krav på fossilfria uppvärmningssystem och

energieffektivitet skrivs in i markanvisningsavtalet. Där kommunen inte äger marken ska information lämnas om fossilfria uppvärmningssystem och energieffektivitet.

Mål	Kommunen och dess medborgare vet hur de ska agerande i samband med avbrott i el-, värme- och vattenförsörjning
Åtgärd	<ul style="list-style-type: none"> Utbilda anställda och politiker i krishantering vid avbrott i el-, värme- och vattenförsörjning. Framtagande av informationsmaterial till medborgarna om hur den bör agerande i samband med avbrott i el-, värme- och vattenförsörjningen. Initiera samtal med producenten av fjärrvärme om hur kylning av värmeverket i Vingåker säkerställs vid avbrott i vattenförsörjningen.

TRANSPORTER

Mål	Utökad kollektivtrafik
Åtgärd	Fortsatt arbetet för att behålla och om möjligt utöka buss- och regionalstågstrafiken.
Mål	Ökad möjlighet för medborgare och företag att resa klimatsmart
Åtgärd	<ul style="list-style-type: none"> Ökad tillgänglighet med cykel - kommunen ska tillhandahålla bra gång- och cykelvägar i tätorterna och även mellan orterna om förutsättningar finns. (ÖP s.16). Informationskampanjer som främjar klimatsmarta resor.

NATUR

Naturmiljön i Vingåker ska tillvarata kommunens särdrag och historia. Naturmiljön ska vara livskraftig och kunna användas till såväl rekreation och avkoppling som näringslivsutveckling och turism.

- Mål** Förbättrad hantering av naturvårdsfrågor i kommunen
- Åtgärd**
- Besluta om framtiden för det påbörjade, men inte slutförda, LONA-projektet Hacksta ö.
  - Ta fram en naturvårdplan för tätortsnära natur.

- Mål** Ökat antal skyddade naturområden i kommunen
- Åtgärd**
- Ta fram underlag för att skydda nya naturområden (ÖP s.23).
  - Utredda möjligheterna att säkerställa Lucktorp-Hullboö som naturreservat med skötselregler. (ÖP s.35).

- Mål** Säkerställa grön- och vattenområden i Vingåkers centralort
- Åtgärd** Grön och vattenområden ska belysas i framtagande av den fördjupande översiktsplanen för Vingåkers centralort.

MÄNNISKORS HÄLSA

Människorna i Vingåker ska ha möjlighet att leva ett hälsosamt liv i en säker miljö. Utsläpp av hälsoskadliga ämnen ska minimeras och förebyggas.

- Mål** Utrett förorenade områden som innebär risk för människors hälsa och miljö
- Åtgärd**
- Slutföra riskklassificeringen av misstänkta förorenade områden.

- Genomföra utredning och vid behov åtgärda förorenade områden.

- Mål** Minskad spridningen av skadliga kemikalier och ämnen
- Åtgärd** Prioritera kemikalietillsyn.

- Mål** Klara riktlinjer som säkerställer miljö kvalitetsmålet god bebyggd miljö
- Åtgärd**
- Upprätta riktlinjer för hantering av markradon vid byggande.
  - Utifrån genomfört radonprogram sammanställa statistik och GIS-kartor.

UTSLÄPP TILL VATTEN

Skadliga utsläpp till vatten ska minimeras. Kommunen ska säkerställa att utsläppen hanteras systematiskt och att olyckor undviks.

- Mål** Kommunal vatten- och avloppsplan
- Åtgärd** Upprätta ägardirektiv till Vingåker Vatten och Avfall AB om att, i nära samverkan med Vingåkers kommun, upprätta en samlad VA-plan för kommunen. (ÖP s.26)

- Mål** Dagvattenpolicy för kommunen
- Åtgärd** Upprätta ägardirektiv till Vingåker Vatten och Avfall AB om att, i nära samverkan med Vingåkers kommun, upprätta en dagvattenpolicy för kommunen.

- Mål** Kommunens grundvattentäkt Lyttersta har fått ett ökat skydd
- Åtgärd:** Fastställa vattenskyddsområde inom avrinningsområdet för Lyttersta (ÖP s.26).

Mål Öka antalet godkända enskilda avlopp med närhet till sjöar och vattendrag till effektivitet, miljö, säkerhet och ekonomi.

Åtgärd Inventera och följa upp enskilda avloppsanläggningar i Öljarens närhet.

Mål Riktlinjer för energi- och miljöanpassad upphandling

Åtgärd Översyn av nuvarande upphandlingspolicy och vid behov utveckla riktlinjer för energi- och miljöanpassad upphandling som prioriterar inköp av energi- och miljöanpassade varor och tjänster.

Mål Samtliga kommunala VA-verk är välfungerande

Åtgärd Åtgärda/nedläggning av avloppsreningsverken i Österåker och Forsby.

Mål Utökad tillgänglighet/närhet till återvinningsstationer

Åtgärd

- Utreda möjligheten att öka antalet återvinningsstationer för farligt avfall.
- Utreda möjligheten till förbättrade öppettiderna på kommunens miljöstation Viktippen.

Mål Strategiskt arbete i enlighet med vattendirektivet

Åtgärd Ta fram en åtgärdsplan för hur samtliga vattenförekomster som i dagsläget inte når god status uppnår god status till år 2021, fastställa delmål för 2014.

KONSUMTION OCH AVFALLSHANtering

Konsumtion och avfallshantering ska ske så hållbart som möjligt. Andelen ekologisk och närproducerad mat ska öka och även medvetenheten om matens ursprung.

Mål Miljöanpassad livsmedelshantering

Åtgärd Anta kostpolitiskt program som säkerställer en ökning av ekologiska, närproducerade, säsonganpassade och vegetabiliska matvaror.

Mål. Kommunal avfallsplan

Åtgärd Ta fram avfallsplan i samarbete med Sörmland Vatten och Avfall AB.

Mål Livsmedelssvinnet kan mätas och har reducerats

Åtgärd Ta fram rutiner för hur livsmedelssvinnet i kommunala verksamheter kan mätas och dokumenteras för att därefter ta fram mer konkreta mål.

Mål Minskad mängd sorterat hushållsavfall/person

Åtgärd

- Informationsinsats kring sortering av avfall.
- Utreda möjligheten att omhänderta matavfall.

Mål Distribution av varor sker effektivt och klimatsmart

Åtgärd Se över nuvarande mat- och postdistribution och om möjligt förbättra systemet med hänsyn

